

Konstitution i nya kläder

EU:s toppmöte i Bryssel i midsommar enades om ramarna för ett nytt förslag till konstitutionen för unionen. Detaljerna i förslaget ska sammanställas av en regeringskonferens som ska avslutas innan 2007 års slut. Toppmötet har föreslagit ett begränsat antal förändringar i det förslag till konstitution som väljarna i Nederländerna och Frankrike avvisade för två år sedan. De förändringar som nu föreslås är små och ofta närmast symboliska. I praktiken är det ett nästan likadant förslag till konstitution som ska läggas fram en gång till. Alla de avgörande förändringarna av unionen som var grunden till att den röstades ner för två år sedan kvarstår.

Med det nya förslaget ökar överstatligheten inom EU kraftigt. På närmare 50 områden försvinner medlemslänternas vetorätt när beslut ska fattas. Inte minst ökar EU:s överstatlighet kraftigt på det rättsliga området både vad gäller straffrätt och civilrätt. Samtidigt ökar EU-parlamentets inflytande över besluten kraftigt när parlamentet ges medbeslutanderätt på en rad nya områden. Förändringarna innebär att de enskilda medlemsländerna nu enklare kan köras över och att de nationella parlamenten förlorar inflytande till EU:s överstatliga institutioner, EU-kommissionen, EU-parlamentet och EU:s domstol.

I förslaget ingår att de stora medlemsländerna vinner inflytande på de små EU-ländernas bekostnad. Denna förändring fördröjs delvis när det nya omröstningssystemet med dubbla majoriteter får vänta på att genomföras till år 2014-2017 efter polskt motstånd. Men andra förändringar som kraftigt minskar de små ländernas inflytande, borttagen vetorätt och ökad makt till EU-parlamentet, träder i kraft innan dess.

EU:s militarisering kvarstår i stort sett som i det tidigare förslaget. Enligt förslaget ändras formuleringen att EU ska skaffa sig ett gemensamt försvar med ett särskilt beslut till att unionen kan utveckla ett gemensamt försvar. I övrigt sker inga förändringar på området. EU:s militär ska samordnas med Nato. En krigsmaterielbyrå ska inrättas. Medlemsländerna åläggs att öka sin militära kapacitet, i praktiken att upprusta militärt. Dessutom görs EU till en militär allians. Den nya grundlagen är därmed slutpunkten för den militära alliansfriheten för de medlemsländer som inte är med i Nato.

EU:s marknadliberala karaktär kvarstår utan förändringar. Den fria marknaden är det överordnade målet. Detta har i praktiken företrädare framför nationella lagar som inför högre miljökrav, konsumentskydd eller alkoholpolitik som begränsar varornas fria rörlighet. Kvar finns också skrivningarna som riktas emot statliga monopol och kraven på avregleringar på tjänstesektorn.

Inga förändringar sker i EMU-politiken. Fortfarande är budgetdisciplin och låg inflation mål som alltid överordnas låg arbetslöshet och social trygghet. Trots att de svenska väljarna har avvisat EU:s gemensamma valuta Euron i folkomröstning så har Sverige, till skillnad från Danmark och Storbritannien, inget undantag från euron. Sverige är, enligt fördraget, juridiskt förpliktigt att införa euron som valuta. Detta har också bekräftats av EU-kommissionären med ansvar för valutafrågor.

Flera av de förändringar som faktiskt sker är språkliga. Istället för konstitutionen skall det nya fördraget kallas ”reformfördrag” och delas upp i två delar. Den nyinrättade posten som utrikesminister för EU finns kvar oförändrad, men kallas nu istället ”unionens höge representant för utrikes- och säkerhetspolitik”. Paragrafen om att EU-rätten har företrädare framför nationell rätt tas bort, samma sak slås istället fast i en särskild och lika bindande

förklaring. Paragrafen om unionens symboler, flagga, nationaldag, hymn och motto tas bort. Detta har ingen större betydelse eftersom flaggan, hymnen och Europadagen 9 maj redan finns och används. Mottot "förenade i mångfald" ser däremot ut att försvinna. EU:s lagstiftning kommer även i fortsättningen att beskrivas som direktiv, förordningar och beslut, begrepp som hade bytts ut i det tidigare förslaget.

Stadgan om grundläggande rättigheter lyfts ur själva fördragstexten där det istället hänvisas till den. Men precis som tidigare slås det fast att skrivningarna i stadgan inte skapar några nya rättigheter eller principer. Trots det har Storbritannien ett särskilt undantag från stadgans tillämpning. Storbritannien har även förhandlat till sig ett undantag på det rättsliga området.

På några områden petas nya ord in i själva fördragstexten. På energiområdet talas om behovet av solidaritet mellan medlemsländerna i försörjningsfrågor. På miljöområdet betonas klimatfrågorna särskilt.

En av stötestenarna i förhandlingarna var om de så kallade Köpenhamnskriterierna för nya medlemsländer skulle skrivas in i själva fördraget. Detta sker genom en hänvisning till kriterierna i texten utan att dessa skrivs ut genom ett direkt citat.

De nationella parlamenten får ingen direkt ökad makt med den nya texten, istället förlorar de inflytande på en rad områden med den ökande överstatligheten. En speciell remissomgång av nya förslag till lagar från EU-kommissionen till de nationella parlamenten utökas visserligen från sex till åtta veckor. Men även om en majoritet av parlamenten motsätter sig förslaget så kan kommissionen lägga fram sitt förslag. Förslag från Nederländerna att ge nationella parlament en verklig vetorätt över förslag från kommissionen avvisades på toppmötet.

Sammantaget är förändringarna i förslaget små, nästan kosmetiska, jämfört med det förslag som väljarna i Nederländerna och Frankrike förkastade. Inga förändringar har gjorts som går de viktigaste invändningarna på nej-sidan till mötes. Inflytandet för de nationella demokratierna ökar inte, centralstyrningen från EU:s institutioner ökar, militarismen drivs på och marknadsliberalismen är orubbat kvar som unionens fundament.

Jonas Sjöstedt